

Kazimír a Karolína

ödön von horváth

kazimír a karolína

překlad josef balvín
režie štěpán pácl
scéna andrej dúrík
kostýmy daniela klimešová
hudba jakub kudláč
dramaturgie daniela jirmanová
hudební nastudování vlastimil onduška

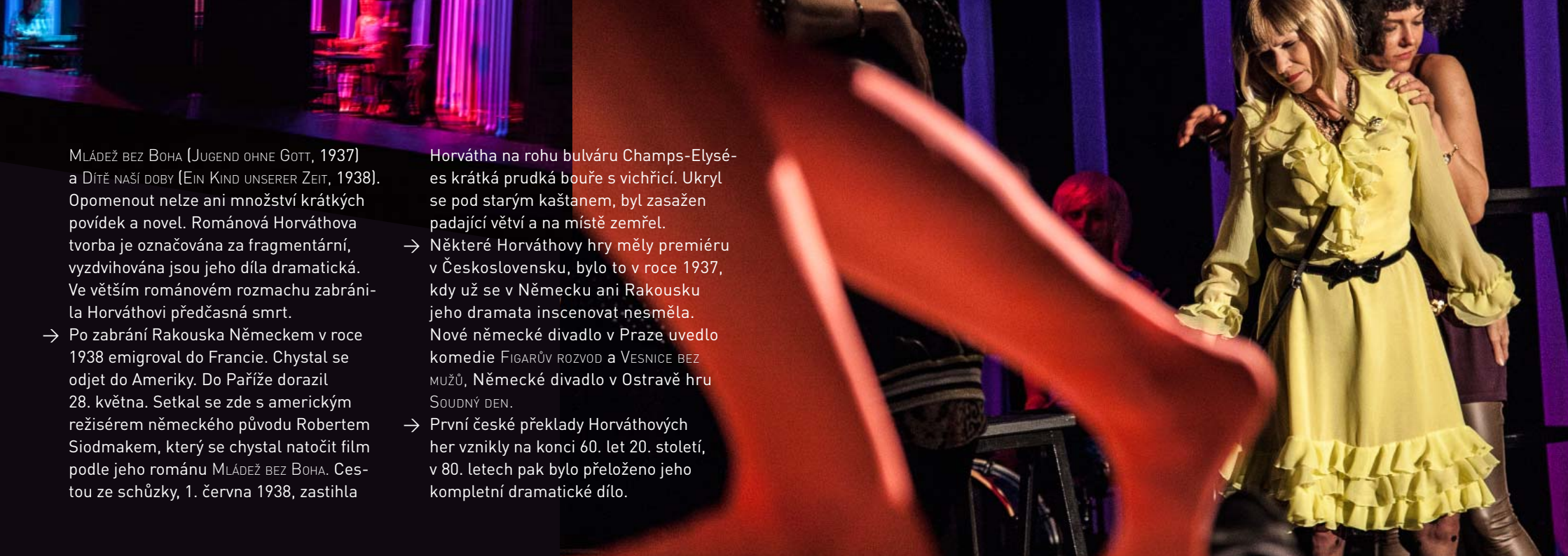
kazimír	Michal Sedláček	franc merkel	vojtěch říha
karolína	pavla gajdošíková	jeho erna	sarah haváčová
rauch	dušan urban	ela	markéta haroková
speer	ondřej brett	marie	marcela čapková
schürzinger	jan vlas, j.h.	juanita	kateřina krejčí

kapela freakband: **michal sedláček, vojtěch říha, pavla gajdošíková, kateřina krejčí, petr novák, pavel johančík, michal černý**

premiéra 6. března 2015 v divadle petra bezruče

Ödön von Horváth

- Narodil se 9. prosince 1901 v Rijece (dnešní Chorvatsko). Jeho otec byl rakousko-uherský diplomat z maďarské šlechtické rodiny, matka byla původem Češka (rozená Přehnalová).
- Horváth byl v pravém slova smyslu Evropanem, s rodiči cestoval od dětství, neboť to vyžadovalo otcovo povolání. Studoval na gymnáziu v Budapešti, v Mnichově, na reálce v Bratislavě, maturoval na reálném gymnáziu ve Vídni. Pobýval i v Itálii, Bělehradě, na Balkáně. Po maturitě začal studovat na univerzitě v Mnichově filosofii, germanistiku a divadelní vědu.
- V roce 1924 se přestěhoval do Berlína. Občanství měl maďarské, svá díla psal německy. Jak sám říkal, vlast nikdy žádnou neměl a nijak tím netrpěl, osvobo-
- zovalo jej to od zbytečné sentimentality.
- V letech 1923/24 začal spolupracovat s novinami – psal pro mnichovský satirický týdeník Simplissimus, pro první německý bulvární časopis BZ am Mittag a Berliner Volkszeitung.
- V Berlíně vznikla také většina jeho divadelních her.
- V Německu zůstal Horváth až do roku 1934, kdy se k moci dostali nacisté. Od konce roku 1933 byl několik měsíců ženatý s Marií Elsner, mezzosopranistkou židovského původu, která díky tomuto sňatku získala maďarský pas, a podařilo se jí emigrovat.
- S nacistickou stranou (NSDAP) měl Horváth problémy pro svůj postoj k sílícím projevům nacismu ve společnosti a kritiku panujících poměrů ve svém díle. Kromě toho v roce 1931 vystoupil jako očitý svědek hospodské rvačky v procesu proti radikálním nacistům, vyšetřovalo jej tehdy gestapo. Jeho dílo bylo v Německu zakázáno. V roce 1934 se přestěhoval do Vídně.
- Ve své dramatické tvorbě navazoval na tradici tzv. vídeňské lidové hry, které dodával moderní kontury. Svým dramatům dával podtituly „lidová hra“, „fraška“, „komedie“. Problémy jeho postav mají kořeny v bezútešné situaci mezi dvěma světovými válkami, v době velké hospodářské krize. Jeho hrdinové – soudobí úředníčkové, prodavači, dělníci, šoféři, novodobí maloměšťáci – horší a nebezpečnější než komický typ pokryteckého maloměšťáka se staré vídeňské lidové hry – se potýkají s bezcharakterností, úpadkem morálky, humanismu. Z lásky – povznášejícího citu se stává emoce destruktivní.
- Mezi nejvýznamnější Horváthova dramata patří: NA KRÁSNÉ VYHLÍDCE (ZUR SCHÖNEN AUSSICHT, 1926), BENÁTSKÁ NOC (ITALIENISCHE NACHT, 1931), POVÍDKY Z VÍDEŇSKÉHO LESA (GESCHIKTEN AUS DEM WIENER WALD, 1931), VÍRA, NADĚJE, LÁSKA (GLAUBE, LIEBE, HOFFNUNG, 1932), KAZIMÍR A KAROLÍNA (KASIMIR UND KAROLINE, 1932), NEZNÁMÁ ZE SEINY (DIE UNBEKANNTE AUS DER SEINE, 1933), DON JUAN SE VRACÍ Z VÁLKY (DON JUAN KOMMT AUS DEM KRIEG, 1936), FIGARŮV ROZVOD (FIGARO LÄST SICH SCHEIDEN, 1936) atd.
- Prvním Horváthovým románem byl VĚČNÝ ŠOSÁK (DER EWIGE SPIESSER, 1930). Následoval cyklus STOLETÍ RYB, zahrnující romány

MLÁDEŽ BEZ BOHA (JUGEND OHNE GOTT, 1937)
a DÍTĚ NAŠÍ DOBY (EIN KIND UNSERER ZEIT, 1938).
Opomenout nelze ani množství krátkých
povídek a novel. Románová Horváthova
tvorba je označována za fragmentární,
vzdvihována jsou jeho díla dramatická.
Ve větším románovém rozmachu zabráni-
la Horváthovi předčasná smrt.

→ Po zabrání Rakouska Německem v roce
1938 emigroval do Francie. Chystal se
odjet do Ameriky. Do Paříže dorazil
28. května. Setkal se zde s americkým
režisérem německého původu Robertem
Siodmakem, který se chystal natočit film
podle jeho románu MLÁDEŽ BEZ BOHA. Ces-
tou ze schůzky, 1. června 1938, zastihla

Horvátha na rohu bulváru Champs-Élysé-
es krátká prudká bouře s vichřicí. Ukryl
se pod starým kaštanem, byl zasažen
padající větví a na místě zemřel.

→ Některé Horváthovy hry měly premiéru
v Československu, bylo to v roce 1937,
kdy už se v Německu ani Rakousku
jeho dramata inscenovat nesměla.
Nové německé divadlo v Praze uvedlo
komedie FIGARŮV ROZVOD a VESNICE BEZ
MUŽŮ, Německé divadlo v Ostravě hru
SOUDNÝ DEN.

→ První české překlady Horváthových
her vznikly na konci 60. let 20. století,
v 80. letech pak bylo přeloženo jeho
kompletní dramatické dílo.

kazimír a karolína

„Láska nikdy neumírá“

Děj je situován do jedné noci během mnichovské Říjnové pouti (Oktoberfest) v době po světové ekonomické krizi (1929). Kazimír a Karolína patří mezi hry autorem označené jako „lidové“ (Volksstück). Premiéru měla 18. listopadu 1932 v Lipsku, o týden později se odehrála premiéra berlínská. Režíroval ji Caspar Neher. Rakouská premiéra se uskutečnila v roce 1935 ve Vídni.

„Lidi by vůbec nebyli špatní, kdyby se jim nevedlo špatně. To je do nebe volající lež, že člověk je špatnej.“ (Erna)

Schürzinger Ich bin nur einmal mitgefahren.
Ihr Fräulein Braut wollte aber
noch einmal.
Kasimir Noch einmal.
Schürzinger Bestimmt.
Stille
Kasimir Bestimmt. Alsdann: Der Herr
sind doch ein alter Bekannter von
meiner Fräulein Braut?
Schürzinger Wieso?
Kasimir Was wieso?
Schürzinger Nein das muß ein Irrtum sein.
Ich kenne Ihr Fräulein Braut erst
seit zuvor dort bei dem Eismann
– da sind wir so unwillkürlich ins
Gespräch gekommen.
Kasimir Unwillkürlich –
Schürzinger Absolut.
Kasimir Das auch noch.
Schürzinger Warum?
Kasimir Weil das sehr eigenartig ist.
Nämlich mein Fräulein Braut
sagte mir zuvor, daß sie Ihnen
schon seit langem kennt. Schon
seit lang, sagte sie.
Der Merkl Franz Peinsam.
Stille

SCHÜRZINGER Jel jsem s ní jenom jednou.
Ale vaše slečna nevěsta
chtěla ještě jednou.
KAZIMÍR Ještě jednou...
SCHÜRZINGER Tak.
(Ticho.)
KAZIMÍR To je dobře. Tak vy jste tedy
starý známý mé slečny
nevěsty?
SCHÜRZINGER Jak to?
KAZIMÍR Co – jak to?
SCHÜRZINGER Ale ne, to musí být omyl. Se-
známil jsem se s vaší slečnou
nevěstou před chvilkou – tady
u zmrzliny – jen tak mimoděk
jsme se dali do řeči.
KAZIMÍR Mimoděk!
SCHÜRZINGER Absolutně.
KAZIMÍR Tím hůř!
SCHÜRZINGER Proč?
KAZIMÍR Protože je to náramně divný.
Moje slečna nevěsta mi totiž
před chvílí tvrdila, že vás
zná už dlouho. Už dlouho,
řekla!
FRANC Trapas!
(Ticho.)

→ Když Ödön von Horváth na konci března 1938 emigruje z Vídně přes Prahu, Budapešť, Terst a Benátky do Curychu, pak do Bruselu a Amsterodamu, má sice oporu ve svých přátelích, ale i docela obyčejnou finanční nouzi. Intenzivně se připravuje na cestu do USA. Režisér Robert Siodmak chystá zfilmování jeho románu *Mládež bez boha*. Ještě v Amsterodamu navštíví spisovatel, tíhnoucí k mysticismu, věštkyni, která mu předpoví, že jej v Paříži čeká životní zážitek. Odjíždí tam 28. května. 1. června dojde k události, která jako by z oka vypadla situacím z jeho her. Odpoledne zhlédne Horváth v Cinéma Marignan Disneyovu *Sněhurku* a sedm trpaslíků, pak se krátce sejde na terase Café Marignan se Siodmakem a jeho ženou. K sedmé hodině večer se pěšky vrací zpátky do hotelu. Jde po Champs-Élysées. V 19.25 se přiřene prudká bouře. Horváth se schová pod kaštanem a větrem ulomená větev mu roztříští hlavu. Je na místě mrtev.

O jeho pohřbu na hřbitově Saint-Ouen podal zprávu Carl Zuckmayer: „Kousek od místa, kde byl vykopán hrob, v nejvzdálenějším koutě hřbitova, vedly koleje seřadovacího nádraží, a během tu kratších, tu delších proslovů bylo neustále slyšet rachocení a skřípění brzd posunovaných nákladních vagónů a hlasité volání dělníků na dráze (...), které přehlušovalo ztišené hlasy řečníků. Ödön by se, myslím, kdyby byl naživu, usmál k smrti...“

(Marie Reslová: *Ticho Ödöna von Horvátha*)

→ Pro Horváthovo dílo je charakteristická věrnost určitým motivům, návraty určitých situací, záliba v ohrožených existencích a sympatie k jedné svérázné postavě, k postavě „slečny“. Slečna je představitelka ženského pohlaví, které je zobrazováno jako skutečně slabé. Má v prózách i hrách různá jména, ale stále si zachovává trvalé rysy „slečny“ a sdílí její osudy ve více či méně otevřených střetnutích se silným, nebo alespoň silnějším, mužem. Jsou to jednoduchá děvčata, která se stávají obětí sociálních poměrů a mužské žádostivosti a ješitnosti. Pozvolna se naučila, že láska je obchod. Téměř všechny slečny jsou symbolem ženy trpící v mužském světě, ženy, která se cítí být v každém ohledu znevýhodněna a tiše snáší nespravedlivost světa, života a svého nejbližšího okolí.

(Ivana Vízdalová: *Smích a vzpoury Ödöna von Horvátha*)

→ Horváthovým myšlenkovým a mravním východiskem je kritické, antropocentrické, ne-ostentativní křesťanství. Literatura v jeho pojetí vystihuje „gigantický boj mezi individuem a společností“, v němž stojí Horváth na straně jedince, neboť je toho názoru, že společnost tíhne ke stále důslednějšímu upevňování moci a státnosti. Jeho vidění a „zobrazování“ společnosti v beletristických dílech se většinou pohybuje v prostoru, který nemá výrazné, jednoznačně etnické a topografické příznaky, nezná nacionální spory, je prostě dán současnou meziválečnou civilizací jakoby „kdekoliv“. Čtenář, případně divák, ovšem poznává svou střední Evropu. Horváthovo dílo je myšlenkově, motivačně a postojově mnohvrstevné – vedle nevnučující se religiozity, sklonu k hledání tajuplných souvislostí a „magických“ motivů, odmítání

násilí a fašismu, nacházíme v jeho dramatech a prózách snahu vystihnout tvář i podstatu ubohého „malého člověka“ současné doby, jehož psychologická a sociální typologie je určena historickými i nadčasovými silami. Hrdinové jeho děl představují „démonologii maloměšťáctva“ a „obraz kanibalského biedermeierovského světa“. K duši těchto „ne-hrdinů“, kteří podle autorových slov představují 90% lidstva, se propracovává pozorovatel a tvůrce Horváth poznáním a stylizovaným ztvárněním jejich jazyka. V čemž navazuje na přístup k jazyku, charakteristický pro rakouskou kulturu a reprezentovaný v psychologii a literatuře Freudem, Schnitzlerem, Karlem Krausem. Jazyk, jímž se vyjadřují postavy děl, je jazykem „nevlastního vyjádření“: člověk neříká to, co vlastně říci chce, nýbrž to, co „se říká“, a používá k tomu civilizačního „vzdělanostního žargonu“, převzatého z konvence tisku, školy, oficiálních frází. Ironickým předváděním tohoto jazyka demaskuje autor deformované vědomí figur a celých společenských vrstev.

Horváth spatřoval velké nebezpečí v mentálních a charakterových dispozicích sociálních vrstev, válkou vykořeněných a poválečnou situací zdeptaných. Toto „šosáctví budoucnosti“, ohroženo ve své existenci jako nikdy předtím, je přístupno jakékoliv bezcharakternosti a nepřístupno lásce, pozitivním emocím. Právě odtud přicházely masy přívrženců hitlerovského „nového řádu.“

(Ludvík Václavek: Ödön von Horváth: Věčný šosák)

Hugo von Hofmannsthal

Znamení

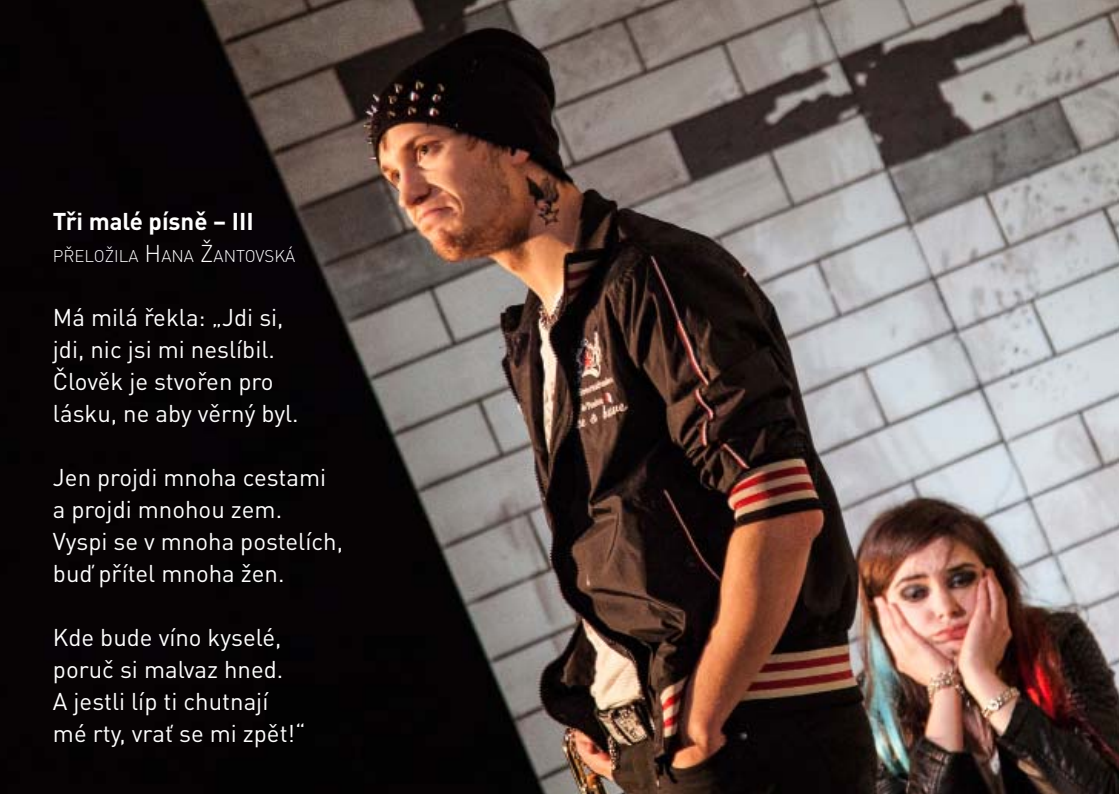
PŘELOŽILA HANA ŽANTOVSKÁ

Tolik o sobě víme,
v sebe se ponoříme,
a přec to všechno mine,
stejně jak polibek.

Na prsou nebo v tváři
nic za čas nezazáří,
z toho, co nás teď blaží:
nezbude znamení.

A kdybys je i měla,
purpurová a skvělá
záře by vybělela,
nezbylo by z ní nic!

A přece lásky dílo
v hloubce nás označilo.
Že tak to s námi bylo,
vezmem si do hrobu.

Tři malé písně – III

PŘELOŽILA HANA ŽANTOVSKÁ

Má milá řekla: „Jdi si,
jdi, nic jsi mi neslíbil.
Člověk je stvořen pro
lásku, ne aby věrný byl.“

Jen projdi mnoha cestami
a projdi mnohou zem.
Vyspi se v mnoha postelích,
buď přítel mnoha žen.

Kde bude víno kyselé,
poruč si malvaz hned.
A jestli líp ti chutnají
mé rty, vrať se mi zpět!“

inspice **Michal Weber** / nápověda **Michaela Krejčí** / rekvizity **Marie Křehlíková**
garderoba **Renáta Pytlíková** / vlásenky **Michaela Kadlecová** / světla **Jiří Müller**
zvuk **Pavel Johančík** a **Filip Bajger** / šéf výroby **Petr Gavenda** / jevištní mistr
Filip Kapusta / technika **Pavel Kresta, Martin Plichta, Filip Bajger**

program vydala divadelní společnost Petra Bezruče, s.r.o., ke čtvrté premiéře
sezóny 2014-2015 / textová část programu **Daniela Jirmanová** / fotografie
Petr Hruběš, Lukáš Horký / grafický návrh plakátu a programu **Lukáš Horký**
vytiskl proprint, s.r.o., český Těšín

divadlo Petra Bezruče provozuje divadelní společnost Petra Bezruče / ředitel
Jiří Krejčí / umělecký šéf **Štěpán Pácl** / manažer **Tomáš Suchánek** / dramaturg
Daniela Jirmanová / tajemnice uměleckého provozu **Alena Punčochářová**
propagace a PR **Michaela Kubicová** / divadlo je provozováno za finanční podpory
statutárního města Ostrava / finančně podporuje také Moravskoslezský kraj
projekt se uskutečňuje za finanční podpory ministerstva kultury ČR / autorská
práva zastupuje Dilia, divadelní, literární a audiovizuální agentura, krátkého 1,
190 00 Praha 9

OSTRAVA!!!

